

ՍԻՐԻԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությունը (ՀԲԸՄ) հիմնադրվել է 1906 թ. ապրիլի 15-ին Կահիրեում, հայտնի ազգային գործիչ Պողոս Նուբարի և եգիպտահայ համայնքի ականավոր ներկայացուցիչներ Յագոբ Արթնի, Երվանդ Աղաթոնի, Նազարեթ Տաղավարյանի, Գրիգոր Եղիայանի, Մկրտիչ Անդրանիկյանի և այլոց կողմից՝ հայրենաբնակ հայ ժողովրդի հոգևոր, մշակութային ու տնտեսական զարգացմանը նպաստելու նպատակով¹:

Սիրիայում առաջին ՀԲԸՄ կազմավորվեց չորս տարի անց՝ 1910 թ. մարտի 10-ին: Հետագայում այստեղ հիմնվեցին մոտ 40 մասնաճյուղեր²

	հիմնադրվել է	դադարել է գործել
Ալեքսանդրեթ	1911	1939
Դամասկոս	1913	-
Քեսափ	1924	1964
Լաթաքիա	1927	-
Համա	1928	1946
Հոմս	1928	1967
Տեր Ջոր	1930	1950
Գամիշլի	1932	-
		և այլն

1946-1947 թթ. ներգաթղի և այլ տեղափոխությունների հետևանքով, ինչպես նաև հայկական շրջանների նոսրացման պատճառով մասնաճյուղերից շատերը դադարեցին գործել:

Այսօր Սիրիայում գործում է վեց մասնաճյուղ, որոնցից չորսն ունեն իրենց պետական արտոնությունները³:

¹ Քեչիշյան Վ., ՀԲԸՄ կազմավորումը և հիմնադրության նախադրյալները, «Հայացք», թիվ 1, Հալեպ, 2000, էջ 2:

² Պերդոլտյան Լ., Ուրվագիծ Սիրիայի ՀԲԸՄ պատմության, «Գեղարդ», Հալեպ, 1975, էջ 474:

³ «Միությունը զորություն է», Հալեպ, 2006, էջ 12:

Հալեպ	847 անդամ
Դամասկոս	128 անդամ
Գամիշլի	161 անդամ
Լաթաքիա	93 անդամ
Եագուպե	81 անդամ
Թարթուս	13 անդամ

1915 թ. եղեռնից և պատերազմի զինադադարից անմիջապես հետո Թրքահայաստանի քաղաքների և Կահիրեի կարևոր հանգույցը դարձավ Հալեպը, որտեղ նկատելի նպաստներ էին բաշխվում պատերազմից և գաղթից տուժածներին: Հալեպում ստեղծվեցին որբանոցներ և արհեստանոցներ: 1920-1931 թթ. Միությունը Հալեպում ուներ հետևյալ հաստատությունները⁴.

1. Կիլիկյո Արհեստանոց-որբանոց՝ 102 որբերով
2. Ապաստարան-աշխատանոց՝ կանանց և աղջիկների համար, 150 հոգի
3. Գաղթականաց՝ 500 հոգի
4. Ձեռնարկ՝ չքավոր կանանց և փոքրիկների ամենօրյա սննդի համար:

Միությունը լայնորեն օժանդակում էր նաև գաղթականների տեղավորման խնդրի լուծմանը: Սկզբում միայն հայությանը լուսավորելու, հայ գյուղացու համար արո՞ր և սերմ հայթայթելու առաքելությամբ հիմնված Միությունը դժբախտ պարագաների բերմամբ շուտով դարձավ շատ նպաստավոր և կարևոր մարմին:

ՀԲԸՄ-ն գործունեությունը Սիրիայում լավագույնս ներկայացնելու համար անհրաժեշտ է այն բաժանել երեք շրջանների, որոնք տարբեր գործոնների ազդեցության պաճառով իրենց էությամբ և ընդհանուր երևույթներով առանձնանում են միմյանցից:

⁴ Պերդուտյան Լ., նշվ. աշխ., էջ 475:

1. Նախաաատեռագմական շրջան (1910-1914)

Այս շրջանի գործունեությունը բավական սահմանափակ ու կարճ էր: Եղեռնի և պատերազմի հետևանքներով ավարտվեց նաև ստեղծված մասնաճյուղերի աշխատանքը:

2. Հետաաատեռագմական շրջան (1918-1945)

Ազատ պայմանների բերումով Միությունը հետզհետե ընդարձակեց իր գործունեության ծավալը: Նրա հիմնական նպատակը դարձավ կրթական, մշակութային և բարեսիրական ծրագրերի միջոցով պահպանել և տարածել հայ լեզուն, ինքնությունը և ժառանգականությունը:

3. Կենտրոնագման շրջան (1945-2006)

Այս ժամանակահատվածում կազմավորվեց Սիրիայի Շրջանակային հանձնաժողովը: Միության գործունեությունը դարձավ ավելի արդյունավետ և ծավալուն: Կրթական գործը վերելք ապրեց: Միությունն ամեն կերպ օժանդակում է որբանոցներին և գաղթականներին: Վարչության որոշմամբ 1945-ին, հաշվի առնելով Միության գործունեության ուղորտի ընդլայնումը, Սիրիայի և Լիբանանի մասնաճյուղերը, որոնք մինչ այդ սերում էին Եգիպտոսի Կենտրոնական հանձնաժողովից, վերածվեցին ուրույն Շրջանակային Հանձնաժողովների: Հանձնաժողովի ողջ կազմը փոխվում է երկու տարին մեկ՝ ընտրությունների միջոցով:

1920-1951 թթ. ՀԲԸՄ նյութապես նպաստում ու օժանդակում էր Սիրիայի տարածքում գործող բոլոր հայկական վարժարաններին, որոնց թիվը հասնում էր 50-ի՝ 7500 աշակերտով: Կարոտյալ սաներին տրամադրվում էին գրքեր, գրենական պիտույքներ և սնունդ: 1945 թ. վարժարանների թիվը կազմում էր 50, 1983 թ.՝ 15, իսկ այսօր՝ 9⁵:

1954 թ. ամերիկահայ Լազար Նաճարյանի և ՀԲԸՄ Նյու Յորքի մասնաճյուղի Տիկնանց Սարմնից տրամադրված նվիրատվությամբ հիմնադրվեց «Լ. Նաճարյան-Գ. Կյուլպենկեան» վարժարանը: Ավելի ուշ՝ 1956 թ. Գ. Կյուլպենկյանի հիմնարկության օժանդակությամբ հիմնվեցին վարժարանի միջնակարգ և երկրորդական բաժինները: «Լ. Նաճարյան - Գ. Կյուլպենկեան» վարժարանը դարձավ և մինչև օրս էլ մնում է

⁵ Ճեպեճյան Լ., Տաուտիեի արվարձանի պատմություն, «Գեղարդ», հ. 3, Հալեպ, 1985, էջ 300:

կրթական հանձնախմբի ամենօրյա հոգածության առարկան և ունի լայն ճանաչում սփյուռքում գործող վարժարանների շարքում: 2005-2006 թթ. տարեշրջանի աշակերտների թիվը կազմում է 1523⁶:

Կրթական հանձնախումբը, տարբեր շրջանների վարժարաններին օգնելու նպատակով ոչ միայն տրամադրում է նյութական նպաստներ և հատկացնում կրթաթոշակ համալսարանական սաներին, այլև հաճախ կազմակերպում է դասախոսություններ անհրաժեշտ նյութերի շուրջ, և ստեղծել է նաև շարժական գրադարաններ: Կրթական հանձնախումբը կազմակերպում է հատուկ դասընթացներ ուսուցիչների համար, ինչպես նաև հարգանքի տուրքի երեկոներ՝ սաների պաշտպան բարերարների պատվին և այլն:

ՀԲԸՄ Սիրիայի Շրջանակային Հանձնաժողովը, հավատարիմ մնալով Սիրիայի հիմնադիր Պողոս Նուպար Փաշայի և իր համախոհների ազգօգուտ և խորապես մարդկային տեսակետին, ձեռնամուխ եղավ Առողջապահական Հանձնախմբի ստեղծմանը, որը երկրորդ կարևորագույն տեղը զբաղեցրեց Սիրիայի գործունեության մեջ: Սիրիայի Առողջապահական Հանձնախմբի մեջ ընդգրկվեցին տարբեր մասնագիտության տեր մարդիկ, որոնք ծառայում են Սիրիային ու ազգին:

Առողջապահական բնագավառում ամենամեծ ձեռքբերումը հանդիսանում է Հալեպի Կյուլպենկյանի անվան հիվանդանոցը, որը հիմնադրվել է 1935 թ.: Սկզբում այն միահարկ կառույց էր, որը ծառայում էր միայն որպես ծննդատուն: Հիվանդանոցն անվանակոչվել է ի պատիվ Կյուլպենկյանի քրոջ՝ Վերժինեի, որը մահացել է ծննդաբերության ժամանակ 32 տարեկան հասակում: Թերևս մինչև օրս ժողովուրդն այս հիվանդանոցը կոչում է «Վերժին Կյուլպենկեանի Մայրանոց»⁷:

Այստեղ հիմնականում աշխատում էին հայ բժիշկներ, որոնցից շատերին (Ալթունյան, Ժան Օհանյան, Ռոմիզդուխտ Օհանյան (Դուխիկ)) մինչև օրս էլ հիշում են Հալեպում:

⁶ «Հայացք», թիվ 3, 2006, էջ 5:

⁷ Ոսկեմատեան Վերժին Կյուլպենկյան Մայրանոցի 1935-1985, Հալեպ, 1985: Տես նաև Շ. Նուռյան, Ազգային Վ. Կյուլպենկյան Մայրանոց, «Գեղարդ», Հալեպ, 1975, էջ 458-467:

Առողջապահական ոլորտում կարևոր տեղ է զբաղեցնում Քեսապի կազդուրման կայանը: Այնտեղ հանգստանում են երեխաներ Չալեպից, Դամասկոսից, Լաթաքիայից, Գամիշլիից և այլն: Ամեն տարի շուրջ 200 երեխա 3 խմբերով 3 շաբաթ տևողությամբ մնում է Քեսապի վերոհիշյալ կազդուրման կայանում⁸: 1954 թ. կառուցված ոչ մեծ շինությունն այսօր դարձել է երեխաների սիրած հանգստավայրը, որն արդեն ունի բոլոր անհրաժեշտ հարմարությունները, ուր բուն հանգստից, խաղերից և զվարճություններից բացի անցկացվում են նաև ուսումնական պարապմունքներ: 1988 թ. Սպիտակի երկրաշարժից հետո Միության հրավերով 65 երեխա Չայաստանից իրենց հանգիստն անցկացրեցին այստեղ:

Տարիներ շարունակ Չալեպում կարիքավոր երեխաներին և ծերերին ամիսը երկու անգամ Միությունից տրվում էր 2 կգ կաթի փոշի: Կաթի փոշին բաժավնում էր նաև Դամասկոսում, Գամիշլիում, այն տրվում էր նաև Չալեպի հայ ծերանոցին: Բաժանված կաթի ընդհանուր քանակը տարեկան կազմում էր 2-2,5 տոննա:

ՀԲԸՄ-ը Սիրիայում նյութապես և դեղորայքով օգնում էր բոլոր անապահով հիվանդներին: Հայ բժիշկների կողմից ընթերցվում էին դասախոսություններ ՉԻԱՀ-ի, հայկական հիվանդության մասին և այլն: Առողջապահական հանձնախմբի անդամներն ամեն տարի այցելում են Հոմս և ստուգման ենթարկում երեխաների ատամներն ու աչքերը:

ՀԲԸՄ-ն Չալեպի մասնաճյուղը կրթական և առողջապահական գործունեությունից բացի զբաղվում է նաև խնամատարական, անդամական, ընկերային, մշակութային և հրատարակչական խնդիրներով, որոնք առաջ են տարվում Տեղական Մասնաժողովի, Տիկնանց Հանձնախմբի, Սարյան Ակադեմիայի Վարչության, Սրահի հանձնախմբի և Մատենագիտական Հանձնախմբի կողմից:

1955 թ. հունվարի 15-ը հալեպահայ արվեստասեր երիտասարդության համար դարձավ շրջադարձային տարեթիվ՝ նշանավորվելով արվեստի յուրահատուկ օջախի հիմնադրմամբ՝ Սարյան Նկարչական ակադեմիա անվամբ: Արվեստի երկու սիրահարներ՝ Ճարտարապետ-

⁸ Նազարյան Պ., ՀԲԸՄ կազդուրման կայան, «Գեղարդ», Չալեպ, 1975, էջ 490-495:

նկարիչ Ջարեհ Գափլյանի և հետագայում ականավոր ակնաբույժ Ռոպեր Ծեպեճյանի գլխավորությամբ մի խումբ երիտասարդներ հիմնադրեցին գեղարվեստի դարբնոց, որը նպատակ ուներ գաղութի երիտասարդության շրջանում արվեստի նկատմամբ սեր և հետաքրքրություն արթնացնելու, ինչպես նաև՝ ծառայելու նրանց հոգիների ազնվացման վեհ գաղափարին:

Անհնար է առանձին չանդրադառնալ մեծ հայրենասեր, մտավորական, բժիշկ Ռոպեր Ծեպեճյանի անձին, որը մեծ համբավ ունի ոչ միայն Հայկում, այլև Հայրենիքում, Եվրոպայում, Ամերիկայում: Գործնական բժշկությունից զատ, նա զբաղվում էր նաև գիտությամբ: Ծեպեճյանը ոչ միայն բժիշկ էր, այլ նաև պատմաբան, գրականագետ, արվեստագետ, նկարիչ: Նա մեծ դեր խաղաց Հայաստան-Սփյուռք հարաբերություններում, հիմնեց Հայկաի Ռ. Ծեպեճյանի անվան ակնաբուժարանը, ինչպես նաև հրաշալի մի գրադարան:

Ակադեմիայում կազմակերպվում էին հերթական դասախոսություններ, լուսանկարների ցուցահանդեսներ, արվեստի երեկոներ և հավաքություններ: Այս ակադեմիայի որոշ սաներ հետագայում դարձան նկարիչներ, քանդակագործներ, լուսանկարիչներ: Ակադեմիայի 50-ամյակը տոնվեց մոր շենքում՝ ՀԲԸՄ Կյուլպենկյան մորակառույց կենտրոնի շքեղ հարկի տակ: Ակադեմիան ունի արդի հարդարանք և լավագույն հարմարություններ:

ՀԲԸՄ հովանավորության տակ է գործում «Պետրոս Ադամյանի» անվան թատերախումբը, որը երկար տարիներ ղեկավարել է Պետրոս Զելիշյանը: Թատերախմբի ստեղծման ժամանակաշրջանը կարելի է հաշվել 1961 թ., սակայն 1970 թ. «Ադամյան» թատերախումբը ձեռք բերեց մոր մակարդակ: Նրա ղեկավարը դարձավ Երևանում մասնագիտական կրթություն ստացած Գրիգոր Զելեյանը: Վերջին տասնամյակում «Ադամյանի» բեմադրիչն է վաստակավոր արվեստագետ պրոֆ. Նիկոլայ Օատուրյանը⁹: 1972 թ. «Ադամյան» թատերախումբը ձեռնամուխ եղավ մանկապատանեկան թատրոնի ստեղծմանը:

1993 թ. թատերախումբը Երևանում կայացած փառատոնին պարգևատրվեց հատուկ վկայականով՝ որպես սփյուռքի ամենաերկարա-

⁹ «Հայացք», թիվ 2, Հալեպ, 2000, էջ 9:

կյաց թատերախմբի: Թատրոնը հյուրախաղերով հանդես է եկել ոչ միայն Սիրիայում, Երևանում, այլ նաև՝ Լիբանանում և Բուլղարիայում:

Ինչպես թատերական, այնպես էլ երաժշտական կյանքը Սիրիայում, ավելի ստույգ՝ Չալեպում, եղել և մնում է ՀԲԸՄ հովանու ներքո: Առաջին նվագախումբ-երգչախումբը ստեղծվել է դեռևս 1933 թ.: 1953 թ. կազմավորվել է «Սպենդիարյան» երգչախումբը, որը ելույթներով բազմիցս հանդես է եկել նաև Սիրիայի սահմաններից դուրս: Հ. Թումանյանի 100-ամյակի առթիվ այն հաջող ելույթներ ունեցավ Երևանում: 1960-ական թթ. գործում էր «Young Stars» էստրադային համույթը, իսկ վերջերս ստեղծվել է «The Big Band» նվագախումբը:

1992 թ. գործում է «Արամ Խաչատրյան» երաժշտական դպրոցը, որտեղ մասնագետ ուսուցիչների կողմից դասավանդվում են դաշնամուր, ֆլեյտա, ջութակ: Այսօր Միությունը կարող է հպարտանալ իր ստեղծած «Ամդրամիկ» պարի համույթով և արվեստի դպրոցով:

Սիրիայի ՀԲԸՄ-ը մեծ ներդրում ունի պարբերական մամուլի հրատարակման հարցերում: Դրանք են ՀԲԸՄ Մատենագիտական Հանձնախմբի «Գեղարդ» տարեգիրքը, որի խմբագիրն է Հայկ Պարիկյանը, ՀԲԸՄ հայ երիտասարդ ընկերակցության խմորատիպ ամսաթերթը՝ «Պարբերաթերթ» անունով, ՀԲԸՄ Լ. Նաճարյանի - Գ. Կյուլպենկյանի կենտրոնական վարժարանի «Բարձունք» տարեգիրքը և ՀԲԸՄ «Տեղեկատու» պարբերաթերթը:

1970-ական թ.-ից ՀԲԸՄ շնորհիվ հալեպահայ գաղութում գործում է իր տեսակի մեջ ամենախընթաց երևույթ՝ հանդիսացող Մատենագիտական հանձնախումբը՝ բժիշկ Ռոպեր Ճեպեճյանի հիմնադրությամբ, որի գործունեության նպատակն է հայ մշակութային արժեքների (ինատիպ գրքեր, պարբերական հրատարակություններ, ձեռագիր աշխատանքներ, հայ կյանքը ներկայացնող հուշանկարներ և այլն) պահպանումը¹⁰:

Սկյուռքահայ իրականության մեջ գուցե միակը ՀԲԸՄ Վիոլեթ Ճեպեճյանի գրադարանն է՝ հարուստ սիրիահայության պատմությունով, տարբեր արժեքավոր գրքերով, պարբերական հրատարակությամբ, ալ-

¹⁰ Ճեպեճյան Ռ., 90-ամյա տարեդարց, Չալեպ, 1999, էջ 104:

բոմներով, հուշանկարներով և այլն: Այն բաց է բոլոր մտավորականների առջև: Այնտեղ մեծ հետազոտական աշխատանք են տարել նաև Հայաստանի գիտնականները:

1921 թ. ՀԲԸՄ Հալեպի մասնաճյուղը կազմավորեց Օրիորդաց Միություն՝ որպես կրթական մասնաժողովի օժանդակ մարմին: Այն նպատակ ուներ օժանդակելու հայ մանուկների մտավոր, բարոյական, ֆիզիկական զարգացումն ու աճը: Չքավորությունը համատարած էր Հալեպի արվարձաններում հաստատված գաղթականների մեջ և նրանց թշվառությունն ամոքելու նպատակով էլ ստեղծվեց Տիկնանց Օժանդակ Մարմինը, որն ստանձնեց պատսպարանի և որբուհիների աշխատանոցների հոգատարությունն ու մատակարարումը: Տարիների ընթացքում Տիկնանց Մարմնի գործունեության ոլորտն ավելի ընդլայնվեց: Առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում ՀԲԸՄ ազգանվեր ծառայության հիմնաքարը դարձավ որբախնամ գործունեությունը: Ստեղծվեցին Կանանց Ապաստարան-Աշխատանոց, Գաղթատուն, Կիլիկիայի Որբանոց Արհեստանոց, Հոգետան Ապուրի Ձեռնարկ, Աշխատավոր Սաների Կայան և այլն¹¹:

Արդեն շուրջ 75 տարի է, ինչ Հայ երիտասարդական ընկերությունը՝ ՀԵԸ, գտնվում է ՀԲԸՄ հովանավորության ներքո: Այն իր հիմնադրման օրից ծավալել է բեղուն գործունեություն՝ իրականացնելով իր հիմնական նպատակներն ու ծրագրերը իմացական, բարոյական, մարզական, մշակութային և այլ մարզերի մեջ՝ սատարելով նոր սերնդի դաստիարակությանն ու կազմավորմանը:

ՀԵԸ-ի Օրիորդաց բաժինն իգական սեռի համար կազմակերպում է առտնին տնտեսության, կար ու ձևի դասընթացներ, բազմաբովանդակ դասախոսություններ: Գործում են նաև գիշերային դասընթացներ՝ տարագրության կամ այլ պատճառներով անուս մնացած պատանիներին ու երիտասարդներին հայերեն, արաբերեն, ֆրանսերեն և թվաբանություն ուսուցանելու նպատակով: ՀԵԸ-ը ստեղծել է նաև զանազան մարզաձևերի խմբեր, օրինակ՝ «Ուրուպյա» բասքետի խումբը, լող: Սկաուտական շարժումն ունի իր սեփական բնակավայրը՝ Քեսապը: Ուսանո-

¹¹ Քեչիշյան Վ., Պատմական, «Հայացք», Հալեպ, 2000, էջ 2:

ղականը նպատակ ունի օտար երկրորդական վարժարաններ հաճախող հայ ուսանողությանը համախմբել հայկական մթնոլորտի մեջ:

Այսօր ՀԲԸՄ շքեղ քառահարկ նորակառույց Գ. Կյուլպենկյան կենտրոնում գործում է «Միքայել Եսայանի» մանկապարտեզը, «Նարեգ Եսայանի» փակ մարզադաշտը, «Սարյան» արվեստանոցը, ՀԲԸՄ և ՀԵԸ գրասենյակները, «Դվին» ճաշարանը, կառատուն՝ ստեղծված Կյուլպենկյան Հիմնարկության Հայկական Բաժնի Տնօրինության իշխանական նվիրատվությամբ և օժանդակությամբ:

Միրիահայության շրջանում աչքի ընկնող մեծահարուստներ չեն եղել, սակայն միշտ գտնվել են օրինակելի նվիրատվություններ ընծաողներ, որոնցից հարկ է հիշատակել հետևյալներին¹².

- Միության Պատվո անդամ Համբարձում Պերպերյանը, որը 12 հազար Ա. ոսկի է հատկացրել Լ. Նաճարյանի մանկապարտեզի երեք դասարանների շինության համար
- Ուրֆայի Տիկնանց Միությունը նվիրել է 12 հազար Ա. ոսկի, որի տարեկան եկամուտը հատկացվում է որպես ուրֆացի չքավոր սաների կրթաթոշակ
- Հակոբ Համալյանը նվիրել է 25 հազար Ա. ոսկի, որի տարեկան եկամուտը հատկացվում է խղճամիտ ուսուցչի
- Բժիշկ Ռոպեր Ճեպեճյանը նվիրել է 10 հազար Ա. ոսկի, որի տարեկան եկամուտը ծախսվում է մշակութային նպատակների համար
- Յագուայան ընտանիքի նվիրած 90 հազար Ա. ոսկով գնվել է Դամասկոսի Միության «Նազարեթ Եագուպեան» ակումբը:

Միրիայի ՀԲԸՄ մեծ ընտանիքի մեջ քիչ չէ այն անդամների թիվը, որոնք իրենց նվիրատվություններով մշտապես զորավիգ կանգնած են եղել Միությանն՝ իր ստեղծման առաջին իսկ օրից: Այս ավանդույթը մինչև այսօր էլ շարունակվում է նրա նվիրյալ անդամների կողմից: Ընդունված կարգի համաձայն՝ իրենց ծառայություններով և իշխանական

¹² Պահակ (Հայկ Պարիկյան), Հալեպահայության գործօն դերը, «Գեղարդ», հ. 2, Հալեպ, 1976-1978, էջ 464:

նվիրատվություններով Միությանն աջակցած անդամներին շնորհվում են Պատվո և Բարերարի կոչումներ: Սիրայի ՀԲԸՄ Պատվո և Բարերար անդամությանն են արժանացել¹³.

1. Պատվո անդամ՝ Տիար *Արմեն Մազլումյանը*: Հիմնադրությունից ի վեր երկար տարիներ վարել է Հալեպի Մասնաժողովի ատենապետի պաշտոնը, ապա, իր մատուցած թանկագին ծառայությունների համար, ընտրվել է նույն Մասնաժողովի Պատվո նախագահ:
2. Պատվո անդամ՝ Տիար *Համբարձում Պերպերյանը*: 1962 թ. Կենտրոնական Վարչությունը գնահատելով Ազեզի Մասնաժողովի ատենապետ Հ. Պերպերյանի միութենական և ազգային ծառայությունները՝ նրան շնորհեց Պատվո անդամի տիտղոսը:
3. Հայր և որդի *Գևորգ ու Հակոբ Նազարյանները* 1990 թ. իշխանական նվիրատվություն կատարեցին Միությանը, որը նրանց իսկ հավանությամբ օգտագործվում է Հալեպի ՀԲԸՄ սրահի արդիականացման և բարեզարդման ծախսերում: Սրահը բարերարների անունով կոչվում է «Նազարեան»: Սիրիայի Շրջանակային Հանձնաժողովի առաջարկով Միության Կենտրոնական Վարչությունը Նազարյաններին շնորհեց «Բարերար անդամներ» տիտղոսը:
4. Գ. Կյուլպենկյան հիմնարկության հայկական բաժնի պատասխանատու *Միքայել Եսայանը* և նույն բաժնի տնօրեն՝ Դուկտոր *Զավեն Եկավյանը* 2002 թ. մայիսի 10-ին Սիրիա կատարած այցելության ժամանակ նյութաբարոյական կարևոր ներդրումների համար պարգևատրվեցին ՀԲԸՄ և ՀԵԸ բարձրագույն ոսկե շքանշանով:
5. 2002 թ. ապրիլի 21-ին ՀԲԸՄ Կենտրոնական վարչության բարերար անդամ Տիար *Գառնիկ Եագուպյանը* Սիրիայի Շրջանակային Հանձնաժողովի կողմից պարգևատրվեց ՀԲԸՄ բարձ-

¹³ «Հայացք» բացառիկ, Հալեպ, 2006, էջ 41:

րագույն ոսկե շքանշանով, ինչպես նաև՝ ՀԲԸՄ Համիշլիի մասնաճյուղի «Յկյանս Պատվո Ատենապետ» Պատվո վկայագրով:

ՀԲԸՄ-ը Սիրիայում հանդիսանում է 20 մեծ և փոքր կալվածքների սեփականատեր, որոնցից 9 գտնվում են Հալեպում, 3-ը՝ Դամասկոսում, իսկ մնացածը՝ Սիրիայի տարբեր շրջաններում: Այս կալվածքներից 13-ը դպրոցական շենքեր են, մեկը՝ դարմանատուն, մեկը՝ կազդուրման կայան, իսկ 4-ը՝ գրասենյակային կամ ակումբային շենքեր¹⁴:

Սիրիայում ՀԲԸՄ ատենապետներ են եղել ավելի քան 20 հարգված հայրենասեր անձիք, որոնցից հարկ է առանձնացնել՝ Արմեն Մազլումյանին՝ Պատվո Անդամ և Պատվական Նախագահ, բժիշկ Ռոպեր Ճեպեճյանին, Մեթր. Ռուբեն Պողոսյանին, բժիշկ Միքայել Տիմիճյանին, ներկայիս ատենապետ բժիշկ Պետրոս Պոյաճյանին, որի գիտելիքներն ու զարգացվածությունը էլ ավելի են բարձրացնում ՀԲԸՄ գործունեության մակարդակը: ՀԲԸՄ բոլոր նվիրատուները, անդամները, կամավորները և պաշտոնյաները կարևոր և օգտակար դեր ունեն Միության ծրագրերի հաջող և նպատակային իրագործման մեջ:

*СЕДА МУРАДЯН
ИИ НАН РА*

ИСТОРИЯ АРМЯНСКОГО ВСЕОБЩЕГО БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОГО СОЮЗА СИРИИ

РЕЗЮМЕ

Крупнейшая армянская филантропическая организация — Армянский Всеобщий Благотворительный Союз (АВБС) (основанная с Каире в 1906 г.) была создана в Сирии в 1910 г. АВБС содействовал культурному, духовному и экономическому развитию армянской диаспоры в Сирии. При помощи образовательных, культурных и благотворительных программ АВБС сохраняет и распространяет армянский язык, этнокультурную идентичность и наследственность.

¹⁴ «Հայացք», թիվ 1, Հալեպ, 2001, էջ 2: